

Nykysuomen perussanakirja

Ajatus Nykysuomen sanakirjan pohjalta tehtävästä tiivistä jokamiehen käytösanakirjasta ei ole aivan uusi. Se oli usein jo Nykysuomen sanakirjan toimittajien kahvitaukokeskustelujen aiheena. Pidetettiinpä tammikuussa 1964 asian johdosta ponteva neuvottelukokous. Tilaisuudessa olivat läsnä Nykysuomen sanakirjan päätoimittaja ja toimitussihteeri, sen neuvottelukunta, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran esimies ja sihteeri sekä sanakirjan kustantajan edustajina Yrjö A. Jäntti ja Hannu Tarmio. Tavoitteena oli yksiosainen kuvallinen, etymologioin varustettu sanakirja. Alustavaan supistamistyöhön kiinnitettiin sitten tunnettu suomentaja ja leksikografi Lauri Hirvensalo, mutta hän ei ehtinyt kunnolla aloittamaan työtä ennen odottamatonta kuolemaansa.

Samalla kun Lauri Hirvensalo haudattiin, hautautui koko yksiosaisen sanakirjan hanke useaksi vuodeksi. Uudestaan asiaa, joka mainitaan myös »Kansallisten tieteiden kehittämisohjelmassa 1966—80» (1965), ryhtyi ajamaan Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran sihteeri Toivo Vuorela. Nyt luovuttiin kuvitus- ja etymologiointi-ajatuksesta, ja Nykysuomen laitoksen toimituspäällikkö Jouko Vesikansa laati alkuvuodesta 1971 työsuunnitelman Nykysuomen sanakirjan tiivistelmää varten. Kun seitsemän professorin ja kahden maisterin aivoriihi (Lauri Hakulinen, Terho Itkonen, Martti Rapola, Matti Sadeniemi, Aimo Turunen, Pertti Virtaranta, Toivo Vuorela, Esko Koivusalo,

Jouko Vesikansa) vielä oli puinut suunnitelmaa yhdeksäntenäkolmatta maaliskuuta, pääsi Nykysuomen perussanakirjan toimitustyö vähitellen käyntiin.

Perussanakirja tehdään Nykysuomen laitoksessa. Sen päätoimittajana on Jouko Vesikansa, ja muun toimituksen muodostavat tällä haavaa fil. maisterit Arvo Keinonen, Kaarina Karemo ja Mauri Levomäki sekä hum. kand. Aarre Huhtala, viimeksi mainittu Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran palkkaamana. Lisäksi on Werner Söderström Oy:n Kirjallisuussäätiö myöntänyt kahdelle työntekijälle, fil. maistereille Taru Kolehmaiselle ja Ritva Saloselle, kuvavaksi vuodeksi stipendin lähinnä sanastusta varten. Perussanakirjan neuvottelukuntaan kuuluvat professorit Matti Sadeniemi ja Toivo Vuorela.

Työn edistyessä on jouduttu tekemään lukuisia teknisiä ratkaisuja, mutta pääperiaatteissa noudatetaan hyväksytyä työsuunnitelmaa. Vain laajuuden osalta on päädytty siitä poikkeavaan tavoitteeseen. Kun työohjelman mukaan Nykysuomen sanakirjan ja perussanakirjan suhde olisi 4 : 1, saatujen kokemusten nojalla perussanakirjan tarkoituksenmukaisimmaksi kooksi on osoittautunut kolmannes Nykysuomen sanakirjasta. Hakuosia teokseen kertyy laskelmien mukaan 80 000.

Saadakseen tietoonsa laajemmalti mielipiteitä tekeillä olevasta sanakirjasta ja nähdäkseen myös itse havainnollisemmin, miltä kirja julkaistuna vaikuttaa, toimitus monistutti aakkoston kolme ensimmäistä

kirjainta niiden valmistuttua keväällä 1972. Sidosta jaettiin eri yliopistoille, suomen kielen laitoksille ja vähin myös muille. Toimittajat kävivät sitten tämän näytevihon, ABC-kirjan, perusteella neuvotteluja mm. murre-sanakirjan ja vanhan kirjakielen sanakirjan toimittajien, Kielilautakunnan, Helsingin Sanomien toimittajien, Markkinointi Viherjuuren mainostoimittajien ja Werner Söderströmin kustannusvirkailijoiden kanssa. Keskustelun pohjaksi Kaarina Karemo laati suppean kysymyssarjan. Tilaisuudet olivatkin hedelmällisiä. Erittäin tärkeää oli ja on yhä saada kuulla perussanakirjan tulevan käyttäjistön ääntä.

Mainittakoon vielä, että Helsingin yliopistossa on omaksuttu käytäntö, jonka mukaan suomen kielen cum laude -arvosanaan vaadittavan murteen- ja paikanimienkeruutyön voi korvata nykysuomen sanastuksella. Tällaisten sanastajien työ hyödyttää jo perussanakirjan toimittamista.